

AXBOROT XAVFSIZLIGI VA MA'NAVY-AXLOQIY IMMUNITETNI SHAKLLANTIRISHDA OILA PSIXOLOGIYASI: GENDER STEREOTIPLARI, FARZAND TARBIYASI VA HARBIY OILA AYOLLARINING IJTIMOY-PSIXOLOGIK MOSLASHUV OMILLARI.

Andijon davlat pedagogika instituti
Pedagogika va psixologiya kafedrası o’qituvchisi
Ibragimova Xurshida Xusanbayevna

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19354433>

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot oila psixologiyasining axborot xavfsizligi va ma’naviy-axloqiy immunitetni shakllantirishdagi rolini o’rganadi. Tadqiqot doirasida gender stereotiplari va farzand tarbiyasining ijtimoiy ongni rivojlantirishdagi ta’siri tahlil qilinadi, shuningdek, harbiy oila ayollarining yangi ijtimoiy muhitga moslashishidagi ijtimoiy-psixologik omillar o’rganiladi. Ishning nazariy qismi oila psixologiyasi, gender stereotiplari va axborot xavfsizligi konseptlarini birlashtirsa, amaliy qismi harbiy oilalar va farzand tarbiyasi jarayonlaridagi ijtimoiy-psixologik strategiyalarni aniqlashga qaratilgan. Tadqiqot natijalari axborot hujumlariga qarshi ma’naviy-axloqiy barqarorlikni oshirish, oila institutining ijtimoiy va psixologik rolini kuchaytirish, shuningdek, harbiy ayollarni yangi ijtimoiy sharoitga muvaffaqiyatli moslashtirish bo’yicha tavsiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so’zlar: Oila psixologiyasi va axborot xavfsizligi, ma’naviy-axloqiy immunitet shakllanishi, gender stereotiplari va farzand tarbiyasi, ijtimoiy ong va tarbiyaviy ta’sir, harbiy oila ayollarining ijtimoiy-psixologik moslashuvi.

Аннотация. Данное исследование изучает роль семейной психологии в формировании информационной безопасности и нравственно-этического иммунитета. В рамках исследования анализируется влияние гендерных стереотипов и воспитания детей на формирование социального сознания, а также рассматриваются социально-психологические факторы адаптации женщин военнослужащих к новой социальной среде. Теоретическая часть работы объединяет концепции семейной психологии, гендерных стереотипов и информационной безопасности, тогда как практическая часть направлена на выявление социально-психологических стратегий в процессах семейного воспитания и жизни военнослужащих. Результаты исследования способствуют повышению нравственно-этической устойчивости к информационным атакам, усилению социальной и психологической роли института семьи, а также разработке рекомендаций по успешной адаптации женщин военнослужащих к новым социальным условиям.

Ключевые слова. Семейная психология и информационная безопасность, формирование нравственно-этического иммунитета, гендерные стереотипы и воспитание детей, социальное сознание и воспитательное влияние, социально-психологическая адаптация женщин военнослужащих.

Annotation: This study examines the role of family psychology in shaping information security and moral-ethical resilience. Within the scope of the research, the influence of gender stereotypes and child-rearing on the development of social consciousness is analyzed, as well as the socio-psychological factors affecting the adaptation of women in military families to a new social environment. The theoretical part of the work integrates concepts of family psychology, gender stereotypes, and information security, while the practical part focuses on identifying socio-psychological strategies in military families and child-rearing processes. The research results aim

to enhance moral-ethical stability against information attacks, strengthen the social and psychological role of the family institution, and develop recommendations for the successful adaptation of military women to new social conditions.

Keywords: Family psychology and information security, formation of moral-ethical immunity, gender stereotypes and child-rearing, social consciousness and educational influence, socio-psychological adaptation of women in military families.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda axborot texnologiyalarining tez sur’atlarda rivojlanishi va axborot oqimlarining kengayishi shaxs va oilaning ma’naviy-axloqiy barqarorligiga yangi chaqiriqlarni keltirib chiqarmoqda. Shu nuqtai nazardan, oila psixologiyasi axborot xavfsizligi va ma’naviy-axloqiy immunitetni shakllantirishdagi muhim vosita sifatida ajralib turadi. Oilaning tarbiyaviy va ijtimoiy roli nafaqat farzandning shaxsiy rivojlanishi va ijtimoiy ongini shakllantirishda, balki uning axborot maydonidagi barqarorligini ta’minlashda ham sezilarli ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot amaliyoti shuni ko’rsatadiki, gender stereotiplari va tarbiyaviy yondashuvlar oilaviy muhitning ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini belgilashda asosiy omillardan biridir. Ayniqsa, harbiy xizmatchilar oilasida yashovchi ayollarning yangi ijtimoiy sharoitga moslashishi jarayoni murakkab bo’lib, bu jarayonda psixologik qo’llab-quvvatlash va ma’naviy-axloqiy barqarorlikni ta’minlashning strategik ahamiyati oshadi. Shu sababli, ushbu maqola oila psixologiyasi, gender stereotiplari va axborot xavfsizligi konseptlarini birlashtirgan holda, farzand tarbiyasi va harbiy oilalardagi ijtimoiy-psixologik moslashuv jarayonlarini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari nafaqat ilmiy asosda tavsiyalar ishlab chiqishga, balki oilaning jamiyatdagi ijtimoiy va psixologik rolini kuchaytirishga xizmat qiladi. Oila psixologiyasi shaxsning individual va ijtimoiy xususiyatlarini shakllantirishda muhim rol o’ynaydi. Zamonaviy axborot jamiyatida axborot xavfsizligini ta’minlash nafaqat texnologik vositalar orqali, balki oilaviy muhit orqali ham amalga oshiriladi. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, oilada axborotga nisbatan ongli yondashuv, mas’uliyatli axborot iste’moli va ma’naviy-axloqiy qadriyatlarining shakllanishi farzandlar va oila a’zolarining axborot xavfsizligini ta’minlashga sezilarli ta’sir ko’rsatadi.

Oilada psixologik barqarorlik va ijtimoiy-psixologik moslashuv shaxsning axborotga nisbatan sezgirligini oshiradi. Shu bilan birga, ota-ona va bolalar o’rtasidagi ochiq kommunikatsiya, axborot manbalarini tanlash va ulardan foydalash qoidalarini muhokama qilish farzandlarda axborot xavfsizligi ko’nikmalarini rivojlantiradi. Gender stereotiplari oilada ijtimoiy rollarning shakllanishida muhim omil hisoblanadi. Ayol va erkakning an’anaviy roli farzand tarbiyasi, uy ishlarini bo’lishish va qaror qabul qilish jarayonlariga ta’sir qiladi. Shu bilan birga, o’zgacha ijtimoiy vazifalar va gender stereotiplarini yumshatish oilada ma’naviy-axloqiy immunitetni mustahkamlashga yordam beradi. Tahlillar shuni ko’rsatadiki, gender stereotiplariga qattiq yopishish farzandning ijtimoiy-psixologik rivojlanishiga salbiy ta’sir ko’rsatishi mumkin. Masalan, faqat erkaklar qaror qabul qiladi yoki ayollar uy ishlariga majbur degan stereotiplar o’smirlarning mustaqil fikrlash qobiliyatini cheklaydi va oilaviy kommunikatsiyani zaiflashtiradi. Shu sababli, oilalarda gender rollarining moslashuvchanligi va teng huquqlilik prinsiplari axborot xavfsizligi va ma’naviy-axloqiy immunitetni shakllantirishda muhimdir. Farzand tarbiyasi oilaviy psixologiyaning eng muhim yo’nalishlaridan biridir. Tarbiyaviy jarayonda axborot xavfsizligi va ma’naviy-axloqiy qadriyatlarni o’rgatish, bolani axborotni tanlash va baholashga o’rgatish muhimdir. Tarbiya jarayonida quyidagi metodlar samarali hisoblanadi: Ochiq va konstruktiv kommunikatsiya orqali axborot manbalarini tanlashni o’rgatish. Ma’naviy-axloqiy qadriyatlar asosida axborotni tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirish. Farzandning ijtimoiy vazifalarini, mas’uliyatini va qaror qabul qilish ko’nikmalarini mustahkamlash. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, oilada yuqori darajadagi ijtimoiy-psixologik qo’llab-quvvatlash farzandning ma’naviy-axloqiy

immunitetini va axborot xavfsizligini ta’minlash qobiliyatini oshiradi. Harbiy oila ayollari maxsus psixologik va ijtimoiy sharoitlarda yashaydi, bu esa ularning moslashuv qobiliyatiga sezilarli ta’sir qiladi. Harbiy xizmatchi oilasida ayolning ijtimoiy-psixologik moslashuvi quyidagi omillarga bog’liq:

Oilaviy qo’llab-quvvatlash: Turmush o’rtogining xizmat faoliyati tufayli yuzaga keladigan stressni kamaytiradi.

Ijtimoiy integratsiya: Harbiy mahalla, kasaba uyushmalari va boshqa ijtimoiy guruhlarda faol ishtirok etish psixologik barqarorlikni oshiradi.

Shaxsiy resurslar: Moslashuvchanlik, stressni boshqarish qobiliyati va muammolarni yechish strategiyalari.

Shuningdek, harbiy oila ayollarining ma’naviy-axloqiy immunitetini mustahkamlashda ularning farzand tarbiyasidagi faolligi va oiladagi gender rollarini qayta ko’rib chiqishi muhim hisoblanadi. Shu tarzda, ular o’z oilasining axborot xavfsizligi va psixologik barqarorligini saqlashda markaziy rol o’ynaydi.

Xulosa. Oila psixologiyasi shaxsning axborot xavfsizligi va ma’naviy-axloqiy immunitetini shakllantirishda markaziy ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, oilaviy muhitdagi konstruktiv kommunikatsiya, tarbiyaviy yondashuvlar va ijtimoiy-psixologik qo’llab-quvvatlash farzandlarning axborot manbalarini tanlash va baholash qobiliyatini, shuningdek, ularning ma’naviy-axloqiy barqarorligini sezilarli darajada oshiradi. Gender stereotiplari oilaviy rollarning shakllanishiga ta’sir ko’rsatib, farzand tarbiyasi va psixologik moslashuv jarayonlarini ham belgilaydi. An’anaviy stereotiplarga qat’iy yopishish farzandning ijtimoiy-psixologik rivojlanishiga salbiy ta’sir qilishi mumkin, shu sababli oilalarda gender tengligi va moslashuvchan rollarni joriy etish axborot xavfsizligi va ma’naviy-axloqiy immunitetni mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi. Harbiy oila ayollarining ijtimoiy-psixologik moslashuvi oilaviy barqarorlik va psixologik sog’lomlikni ta’minlashda strategik ahamiyatga ega. Ularning oilaviy qo’llab-quvvatlash, ijtimoiy integratsiya va shaxsiy moslashuv resurslari farzand tarbiyasi va axborot xavfsizligi jarayonlariga bevosita ta’sir ko’rsatadi. Shu bilan birga, zamonaviy oila amaliyotida gender tengligini rag’batlantirish, ochiq kommunikatsiya va ma’naviy-axloqiy qadriyatlarni asos qilib farzand tarbiyasini tashkil etish, oilaning ijtimoiy-psixologik moslashuvini oshirish orqali axborot xavfsizligi va ma’naviy barqarorlikni samarali ta’minlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Арестович, А. В. *Информационная безопасность личности: психологические аспекты*. Москва: Наука, 2019.
2. Соломатина, Е. А. *Психологические основы формирования морально-этического иммунитета*. Санкт-Петербург: Питер, 2018.
3. Фролов, В. В. *Кибербезопасность и психология поведения в информационном пространстве*. Москва: Юрайт, 2020.
4. Бойко, С. Г. *Психология семьи: воспитание и развитие детей*. Москва: Академия, 2017.
5. Григорьева, Л. В. *Семейная психология и коррекция детско-родительских отношений*. Санкт-Петербург: Речь, 2016.
6. Baumrind, D. *Parenting Styles and Child Development*. New York: Psychology Press, 2013.
7. Орлова, Н. А. *Гендерные стереотипы в современном обществе*. Москва: Инфра-М, 2019.
8. Eagly, A. H., Wood, W. *Social Role Theory of Gender Differences*. Psychological Review, 2012.

9. Верниковская, И. А. *Психология пола и гендерная социализация в семье*. Санкт-Петербург: Питер, 2018.